

Veiledning, katalogisering av middelaldermateriale/massemateriale

NTNU Vitenskapsmuseet

Versjon 01 (11.08.2020)

Innledning

Veiledningen redegjør for sorteringsprinsipper for katalogisering og innordning av arkeologisk massemateriale fra middelalderkontekster, med spesielt henblikk på byarkeologisk materiale. Veiledningen baseres med små variasjoner på tilsvarende standard ved Kulturhistorisk Museum, UIO, utformet av H.L. Aannestad (Aannestad 2015: Katalogiseringsveiledning for middelaldermateriale (massemateriale)).

Generelt om sortering

Det langsiktige bevarings- og forvaltningsperspektivet ligger til grunn for prinsipper om sortering av materiale ved katalogisering. Sorteringen av materialet skal ivareta 2 hensyn:

- Lette oppbevaring og plassering av materialet i magasiner
- Gjøre materialet mest mulig tilgjengelig for forskning, studier og gjenfinning for fremtiden
- Sikre en entydig struktur i dokumentasjonen av gjenstandsmaterialet.

Det vanskelig å lage regler som gjelder for alle mulige funnsituasjoner. I tilfeller der det er særskilte behov, må en derfor ha en åpen og aktiv diskusjon med museets samlingspersonale om sorteringsprinsipp før og underveis i katalogiseringen.

Ordningen av materialet utgår normalt fra funnets karakter, og det er derfor også viktig at arbeidet utføres av personale med førstehånds kunnskap om den aktuelle felt- og funnsituasjonen.

Ved sortering av materiale må opplysninger om objektets kontekst og proveniens alltid ivaretas. Sørg alltid for at materialet er tydelig emballert og merket med tilhørende kontekstinformasjon FØR sortering.

Magasinering

Materialet vil etter avlevering plasseres i ulike magasiner i henhold til klima- og oppbevaringskrav. Det er i hovedsak 4 magasiner materialet plasseres i:

- Våtmagasin for organisk materiale, glass og ikke-klimasensitivt materiale
- Tørrmagasin for metaller
- Myntmagasin for numismatiske funn
- Eksternmagasin DORA for humanosteologisk materiale, store objekter (bygningdeler, større steinobjekter), prøvemateriale og preparater.

Praktisk sortering

Hovedprinsippet ved sortering er å ivareta en logisk ordning opp mot magasineringssted, samt at materialet organiseres etter viktighet og relevans. Generelt vil typologisk materiale og artefakter plasseres før prøver og osteologisk materiale. Ettersom det vil medføre en vesentlig sorteringsinnsats for store funn, er det sterkt anbefalt at en under utgravninger **systematisk fører funnlist** med **kontekstopplysninger og midlertidige, løpende funnnummer (fnr.)** som letter gjenfinning og sortering når etterarbeidet starter, både mht. prøvemateriale og gjenstander. Dette vil også være et viktig verktøy for utvalg og inntaksvurdering av materialet før katalogisering.

Ved katalogisering gis objektene unike undernummer, funnnummer kan oppgis i «funnr i felt» for å sikre relasjonen til originale funnlistene. Det vesentlig at sortering og utvalg er gjennomført FØR katalogiseringen begynner. I denne sammenheng er det også en fordel at prøvematerialet katalogiseres til slutt, da det gjerne vil være en løpende (re)vurdering av aktuelle kontekster for f.eks. datering eller andre analyser underveis i etterarbeidet.

Sorteringsrekkefølge

Materialet skal sorteres etter materiale og gjenstandstype ved katalogisering. Alle gjenstander av samme type evt. materiale gis da sammenhengende serier av undernummer (1-6: mynter, 7-13: edelmetall osv.). Merk at hver gjenstand skal ha unike undernummer. Følgende rekkefølge skal legges til grunn ved sortering før katalogisering:

1) Mynter

2) Edelmetall

3) Metall

- a) Våpen
- b) Redskaper
- c) Annet (lås, beslag, spiker, nagler etc.)

4) Tekstil

- a) *Definerbare plagg* (f.eks. hoser, hetter, kreneleringsbånd) plasseres først.
- b) *Andre grupper* (dersom de lar seg definere) kan sorteres etter gruppene:
 - i) Draktplagg
 - ii) Innredning.
 - iii) Transport.
 - iv) Snor og tråder ***
 - v) Andre ubestemte tekstiler

5) Gjenstander med runer.

6) Tre

- a) Gjenstander/artefakter av *treverk*.
- b) Bygningsdeler
- c) Bark.*
- d) Vidje.*
- e) Teger.*
- f) Nøtter.*

7) Gjenstander av leirgods og keramikk

- a) Keramikk. Keramikken skal helst sorteres etter type, gods og overflatebehandling. Hver av disse undergruppene f.eks. svartgods eller skår fra kar med rød glasur, gis et undernummer.
- b) Vevlodd.
- c) Tegl*
- d) Fliser*
- e) Kakkeler*
- f) Kritt Piper*

8) Andre gjenstander av leire, f.eks.:

- a) Spinnehjul
- b) Smeltedigler
- c) Støpeformer

9) Lær

- a) Fottøy
- b) *Klesplagg og personlig utstyr* (f.eks. votter, slirer, punger ol.)
- c) Andre definerbare objekter
- d) Produksjonsavfall o.l.*

10) Glass

11) Rav

12) Bergkrystall*

13) Bein/Gevir

- a) Gjenstander av bein eller gevir, f.eks.:
 - i) Kammer
 - ii) Spinnehjul
 - iii) Nåler
- b) Produksjonsavfall*

14) Horn

- a) Gjenstander av horn.
- b) Produksjonsavfall*

15) Skjell*

- a) Gjenstander (pilgrimsmerker e.l.)
- b) Matavfall*

16) Stein

- a) Artefakter/gjenstander sorteres etter definerbare typer:
 - i) Baksteheller
 - ii) Bryner
 - iii) Vektlodd
 - iv) Osv.
- b) Bygningsdeler
- c) Annet materiale: mineral, kritt, kalk, produksjonsavfall....*

17) Slagg*

18) Tau, Bast, Hamp **

19) Annet materiale

- a) Ull
- b) Leirklining*
- c) Brent/sintret leire*
- d) Ukjent/ubestemt materiale*

20) Osteologisk materiale **

- a) Løsfunn av humane levninger*
- b) Animalosteologisk materiale*

21) Prøvemateriale

- a) Prøver
 - i) Trekull*
 - ii) Jordprøver*
 - iii) Råstoffprøver o.l.*

***) Vurdering for inntak:**

For kategorier merket * må det gjøres en særskilt inntaksvurdering vedrørende utvalg for innordning i samlingene. Merk også at etterreformatorisk materiale som hovedregel ikke innordnes i de arkeologiske samlingene (se samlingsplan).

****) Humanosteologisk materiale:**

Sluttede funn med menneskelige levninger (gravfunn e.l.) innordnes med unike musnr pr. identifiserte individ. Der det foreligger gjenstands- eller prøvemateriale fra samme kontekst, innordnes materialet med undernummer på linje med andre funn.

Løsfunn av humane levninger og animalosteologisk materiale gis undernummer sammen med øvrig gjenstandsmateriale fra samme funn/museumsnr.

*****) Grenser mellom tekstil / snor / tau:**

Tau = diameter mer enn 1 cm, samt alt av bast, hamp ol.

Snor = tekstil, dersom den har en diameter mindre enn 1 cm.